

писане, а като резултат на коригиращата норма, в каквата е въздигнат Лермонтовият почерк за младия Яворов; 3/ Блянът на Аза по блажено онищоствяване е до голяма степен и деиктически конструкт - той възниква като разгърната визия на "там", като артикулация на асоциалното, трайна доминанта в по-късните текстове "Нощ", "Демон", "Шепот насаме"-III, "В часа на синята мъгла"; 4/ Ако през 1900 година "пустинята" у Яворов изтласква и асимилира "бездната", това не е необратимо следствие, а по-скоро временно придържане към един актуален в момента патос, към една изказна конвенция. В късните текстове на поета се наблюдава обратното - "бездната" е с раздута семантика, отъждествена е с пространствения модел, "фаворизирана" е като тотално означаващо. Именно тогава - 1909-1910 година - отбелязва началото си срещуположният процес: в п и с в а н е т о на "бездната, бездненото" в ранните творби, привнасянето на тоталния белег върху одухотворената природа.¹¹

3. "Дол, долина, бездна"

В повечето случаи сме склонни почти автоматично да обясним отявления Яворов афинитет към онтологичната бездънност /вж. "Смъртта", "Майчина любов", "Възход" и т. н./ с гностичния патос на тази поезия.¹² В този смисъл стиховете "Сврхъземните въпроси, които никой век не разреши,/ дълбаех ням" са блестящата формула на гностичната проблематика у Яворов. Те обаче са и символен синтез, тъй като неявно съдържат сублимирания образ на битийната бездна, разпростряна и мислена не само долу, в ниското, но и очебийно, драстично вертикализирана, с поставен акцент върху нейното вездесъщие. /вж. по-ранните "Посвещение" и "Към върха"/. Поради това тезата за ярката пространствена полярност на Яворовата лирика¹³ би могла да бъде прецизирана: поетът промисля непрестанно битието не в кошмарната му антиномичност между ниско и високо, между емпирично и трансцендентално, а в неговата тотална б е з д н е н о с т. Макар и изведени с непоколебима манифестност у Яворов /"Погледай, връх е - самота"/, "върхът" и висината неизменно разкриват своята относителна постижимост, мнимата си категориалност в Яворовия свят и мислене.¹⁴ У Яворов "върхът" се извисява и увлича, не за да бъде достигнат и покорен, а, напротив да се сниши, да потъне, да бъде погълнат от дълбината